

ДАНАС – СПЕЦИЈАЛНИ ДОАДАТАК

ФОРУМ

СОЦИЈАЛНИ ДИЈАЛОГ

Синдикати, као и власт, неспремно дочекују нови талас кризе, а највише брига задаваће даље повећавање армије незапослених

Опуштено ка понору и незнању

Аутор: Љиљана Буквић

Неумесно је поредити 1993. са овим што нам се сада дешава. Тада смо били окружени ратом, инфлација је дивљала у оним историјским границама, за плату је могло да се купи кило парадајза или неколико јаја, а они који су имали чекове летовали су за цабе. Пре три године, када је цео свет преко ноћи уздрмала економска криза Србија није била свесна ни величине ни последица које би могла да осети. У освит новог таласа кризе који ће се сасвим сигурно прелити код нас свеснија је него икад. Биће тешко. И то много. А мислили смо да никад ништа горе од 1993. нећемо доживети.

Власт се раније увек трудила да убади бар по неко зрно оптимизма, сада ни то више ни чини. Посустају лагано сви, радници су запали у апатију, немају снаге ни воље чак ни да штрајкују, посла нема. Има ли у тренутном распореду снага у нашем социјално-економском животу ико спремно решење како спречити оно што нам се спрема. Изгледа да нема. У атмосфери захуктале предизборне кампање Влада не види ништа до својих интереса, и не труди се чак ни да смисли нове амбициозне мере нечега што би нам бар мало ублажило суноврат. А представници изморене радничке класе успавали су се, као и они које представљају.

Председник Самосталног синдиката Љубисав Орбовић признаје да је Србија сада у таквом стадијуму да је небитно ко како реагује, да синдикати не могу да утичу много јер ова влада сада гледа само ускоинтересно на један кратак период.

- Нема озбиљности, сви говоре о кризи, а Влада не реагује адекватно. Овим разговорима покушавамо да пронађемо заједничко решење. Наш циљ није само да критикујемо већ да видимо да ли можемо да нађемо неко решење за ситуацију у којој смо сви - напомиње Орбовић. Нешто слично тврди и Ранка Савић челница АСНС.

- Нисмо спремни за нови талас кризе. Ни Влада није спремна, нисмо ни ми. Нисмо ни довољно утицали на политичаре да спрече катастрофалне последице кризе - каже за Форум председница Асоцијације слободних и независних синдиката Ранка Савић. Велики део одговорности је, сматра она, на синдикатима, и то због тога што нису међусобно сарађивали.

- Велики део одговорности је на нама, а пре свега на Самосталном и УГС Независност због тога што су они чланови СЕС-а, истиче Савићева. Управо на овим синдикатима је, сматра она, највећа одговорност, али је и глупо то што они не пристају да део терета и одговорности поделе са другима. Савићева каже да боље неће бити док год не постоји договор међу главним актерима, а да је неизвесно када ће се то десити јер тренутно имамо такву ситуацију у којој се не поштује чак ни договор о минималној цени рада.

- За сада имамо само то да се глуми брига, нема конкретних резултата и зато и синдикати и Влада неспремно дочекују кризу која долази, напомиње она. Савићева каже и да без снаге, способности и могућности не може да нам буде боље и зато она, уколико не буде неких крупних промена, 2012. не дочекује с оптимизмом. АСНС, као и највећа синдикална организација у земљи Савез самосталних синдиката увелико разговарају са политичким лидерима. Кажу да им у тим разговорима нико ништа не обећава, да они у ствари разговарају не би ли видели могу ли се у њиховим програмима и погледима на решавање неких проблема пронаћи заједнички ставови. Изгледа све то са стране као да су синдикати положили своја штрајкачка оружја пред политичарима.

А тек нас чекају лоши резултати. Привредни раст никако неће бити очекиваних три одсто наредне године већ, како најављују економисти, дупло мањи. Оно што нас највише брине, а државу изгледа и не баш толико, јесте број запослених. Светска економска криза је у оном првом таласу однела око 220.000 радних места. Према званичним подацима. Према оним још званичнијим које је у једном разговору са нашом влашћу и синдикатима поменуо ММФ јесте да је та цифра негде око 400.000 људи коју су у последње три године или остали без посла или завршили у сивој економији. У Србији је 2008. радило 1,99 милиона људи, сада је запослених око 1,77 милиона, што отприлике испада да један град величине Београда храни целу државу од седам милиона становника.

Други талас кризе могао би да нанесе још један нови тежак ударац и остави без посла још 150.000 људи. То је оно што би могло да се деси, сматра Орбовић, уколико неспремни дочекамо кризу. А шта ту синдикати могу да учине? Могу ли да организују један велики штрајк против власти и натерају је да нешто уради?

- Просто за раднике више нема изазова као што их је некад било. Нема изазова који би довели до промена које би их натерале на штрајкове. Некада смо се бунили због Закона о раду, и сличних. Сада тога нема - каже Орбовић. Међутим, сада је од Владе нереално очекивати да уради нешто, сматра он. „Ова влада нема више снаге и једино што би могло да се уради јесте да се убрза њихов одлазак. Мислим да је из овог политичког блока могла да се направи озбиљнија влада“, напомиње Орбовић.

И како не могу да утичу на крупне одлуке и буду фактор који ће натерати државу да уради нешто, синдикатима остаје да се боре и бране законе које хоће да мењају ММФ и Савет страних инвеститора. Ови последњи су недавно објавили девето издање Беле књиге са укупно 54 препоруке за побољшање услова пословања у

четири кључна сектора, од чега се чак 28 односи на тржиште рада и људски капитал.

Савет страних инвеститора инсистира на продужењу лимита трајања уговора о раду на одређено време са 12 на 36 месеци, али и на томе да се обрачун отпремнине у случајевима кад је запослени проглашен за технолошки вишак заснива не на његовом укупном радном стажу већ да се рачуна онај радни стаж који је провео код конкретног послодавца. Исте те препоруке имали су и представници ММФ-а када су последњи пут били у Београду и тада су синдикати свим силама бранили радничка права. У последње време испоставило се да је то једина конкретна улога заштитника радничке класе.

Дно и испод дна

Према подацима СССС, од јануара до јуна ове године куповна моћ грађана Србије опала је од пет до 10 одсто. Цене производа и услуга порасле су у просеку од три до 10 одсто, а готово све основне животне намирнице су поскупеле, као и комуналне услуге.

Синдикати нису ослабили сами

„Реално је да су синдикати доста изгубили на снази. То је слика у свету и то потврђују проценти синдикалног организовања“, рекао је недавно Орбовић. Тај проценат је у Француској негде око осам одсто, истиче он, а слично је и у другим земљама, где је тај проценат врло висок, преко 50 одсто. Дугогодишња борба која је вођена против синдиката, сматра Орбовић, довела је до тога да су синдикати сада ослабљени.

Да ли су реалне претпоставке да ће синдикално чланство следити своје лидере ако им „препоруче“ да гласају за неку странку

Чланство (не) слуша своје лидере

Аутор: Лидија Валтнер

Синдикално чланство већ је страначки опредељено и веома је мало вероватно да ће послушати препоруке својих лидера, који ових месеци разговарају с политичким странкама, да на изборима гласају за партију коју им они препоруче, каже за Данас Ђорђе Вуковић, програмски директор Цесида. С друге стране, синдикалне вође за Данас тврде да ће своју евентуалну одлуку о „партнерству“ с неком странком добро одмерити и да у разговоре са странкама не улазе као аутсајдери.

- Синдикати с том причом да ће те организације нешто да промене на партијској сцени Србије, хоће себи да купе политички простор и утицај. Плаше странке нечим што реално нема основа, тврди Вуковић. Упитан зашто онда странке разговарају са синдикатима, Вуковић одговара да сви разговарају са свима.

- Увек је добро да покажеш добру вољу. Сигурно странке неће рећи да неће да разговарају са синдикатима. Они су у врло незгодној позицији, јер кад уђу у такву игру, морају да се одлуче, а они једнако добро знају да је било каква одлука за њих катастрофа. Ако се одлуче за позицију имаће проблема с опозиционим странкама, ако се одлуче за опозицију, имаће проблеме сутра кад она дође на власт, објашњава Вуковић.

Славица Савић, потпредседница Већа Савеза самосталних синдиката, каже за Форум да „самосталци“ никад досад нису позивали чланство да гласа за одређену партију.

- Сада разговарамо с политичким партијама о кризи и оне говоре о својим програмима. Када се заврше разговори, на седници Већа синдиката ћемо одлучити да ли неког треба подржати или да ли ћемо сарађивати с неком партијом. Чланство припада различитим партијама, и лично је право свакога да одлучи за кога ће гласати, али ако видимо да нека партија има исте ставове као и ми, можда ће се на основу тога одлучивати о подршци, каже Савић.

Ранка Савић, председница Асоцијације слободних и независних синдиката, за Данас каже да је овај синдикат почео себе и своје гласове више да цени.

- Више никоме нећемо давати бланко гласове. То не значи да смо кренули у неку трговину, јер је исувише трговине без резултата у земљи, истиче Савићева.

На питање да ли може да процени колико ће се чланова АСНС одазвати позиву синдиката, уколико до њега дође, да гласа за неку партију, она одговара да је сигурно да одзив не може да буде сто одсто.

- Потпуно сам сигурна да између 60 и 70 одсто чланова може да послуша синдикат, поготово ако с великим процентом гласова Главни одбор донесе такву одлуку. Главни одбор је Србија у малом, односно цела Србија у њему има своје представнике, процењује челница АСНС. Она додаје да синдикат мора да заинтересује чланове и раднике да уопште изађу на изборе, јер је незадовољство велико.

Томислав Живановић, председник Гранског синдиката просвете „Независност“, једног од синдиката који је био најактивнији у протестима и захтевима ове године, за наш лист процењује да уколико његова „централа“ уопште буде подржала неку странку, то ће бити на основу односа странака према свету рада. „Ми ћемо им поставити одређена питања и на основу одговора донећемо неку одлуку“, наводи Живановић.

Упитан да ли ће чланство послушати ту одлуку, Живановић каже да чланови „Независности“ нису велико гласачко тело, али да одлука једног таквог синдиката може да има јако велики одјек у јавности. Он додаје да је поверење у руководство овог синдиката од стране њихових чланова веће од 70 одсто и да то свакако има утицај на одлуку чланства.

ВУКОВИЋ: Немају уцењивачки потенцијал

Синдикати засад немају никакав уцењивачки потенцијал нити моћ да одлучују, тврди Ђорђе Вуковић, па је прво на томе потребно поради. Он подсећа да је синдикалним вођама још давно сугерисао да ако мисле да су озбиљна политичка снага, изађу на изборе са самосталном листом. Тренутно већина синдикалних чланова већ има своје партијске преференце, мада је могуће, ако их неки функционер синдиката позове, да промене своје политичко опредељење, али то ће се догодити у статистички занемарљивом броју случајева.

Опозиција не потцењује синдикате

Александар Вучић, заменик председника СНС, за Данас каже да никада не би потцењивао синдикате, али да чланови синдиката имају свој политички избор и да њихово гласање за једну странку није тако једноставно.

Члан Извршног одбора ЛДП Владимир Кравчук за наш лист наводи да је у разговору са синдикатима ЛДП инсистирала на важности идеје модернизације, која је кључна за стварање нормалне земље. „Прво морамо бити спремни да се суочимо са истином, са нашим реалним проблемима, а онда да бескомпромисно на тим проблемима заједно радимо како би их решили. Први корак у томе је договор послодаваца, представника синдиката и државе. Тог договора данас нема,

и искључиво одговорност за то сноси држава која својом демагогијом друштво враћа у време командне привреде“, каже Кравчук.

Нови Сад: Удар дочекују на коленима

Аутор: Снежана Јаковић

Удар новог таласа светске економске кризе Војводина дочекује са око двеста хиљада незапослених, с проблематичним приватизацијама и просечном платом која је „за нијансу нижа“ од оне на нивоу државе, те с новим поскупљењима. „Ми смо у овој кризи уништени. То тврдим у име два велика предузећа која су некад била ослонац грађевине у Новом Саду - сада већ затворене „Будућности“ и „Неимара“.

- Радници раде на црно, минималне су им зараде. Ситуација никад није била гора, каже Владимир Гвозденовић, председник синдикалне организације новосадске грађевинске фирме „Неимар“.

Некадашњи грађевински гигант у ком је он запослен данас једва да и постоји. „Приватизацијом нестаје фирма која је изградила малтене цео Нови Сад, те многобројне објекте по бившој Југославији и Европи.

- Некад нас је у „Неимару“ било седамсто запослених, данас нас има педесет. Радници су отпуштени, сва имовина је распродата, ми више немамо ништа. Купили су нас трговци који нас уништавају, којима је само стало до имовине коју су радници 'Неимара' стицали годинама, каже Гвозденовић и оцењује да ситуацији у његовој фирми пресликава и ситуацију у осталим предузећима у Војводини. „Неимар је Војводина и Србија у малом“, истиче.

И сама власт у Покрајини признаје да није успела да убеди власнике приватизованих предузећа да преко ноћи не отпуштају раднике, већ да им се пруже алтернативне могућности. Према неким проценама у Војводини је у фирмама које су прешле у приватне руке, 35.000 људи завршило као технолошки вишак.

- У држави у којој нимало или изузетно мало функционишу институције које би требало да заштите радника, тешко је очекивати од синдиката да он може да их заштити у овој економској кризи“, мишљења је Гвозденовић. Криза је пропадање убрзала, а синдикални повереник „Неимара“ не види како синдикати у овом моменту могу да помогну радницима.

- Како помоћи? Па ја као синдикални повереник и председник градског одбора нисам добио у свом предузећу плату пола године. Ни динара, наводи он. И док неки синдикалисти излаз из сопствене и глобалне кризе покушавају да нађу у оснивању политичке партије, синдикални повереник Неимара не сматра то добром идејом.

- Мислим да нема начина да се помогне радницима све док власт не направи правну и социјално одговорну државу. Свима одговара безвлашће, анархија“, оцењује Гвозденовић.

МИЈАТОВИЋ: Дугорочна агонија

- Председник Савеза самосталног синдиката Војводине Милорад Мијатовић каже да су синдикати још приликом доласка првог таласа економске кризе у Србију упозоравали власт на чињеницу да је српска привреда одраније начета, те да је глобална криза може додатно урушити и оставити погубне последице. Он сматра да влада није била спремна за кризу, а да је један од резултата тога да је у држави „400.000 радника остало без запослења“. Сада следи нови талас кризе који ће, истиче Мијатовић, бити дугорочан.

- У 2012. години очекује нас раст незапослености и пад ионако ниског животног стандарда, наводи и додаје да се у овом моменту од Владе захтева висок степен озбиљности. Синдикати неће дозволити додатно смањење плата, нити ниску цену рада, истиче председник СССВ и додаје да криза треба равномерно да се расподели на све делове друштва, а не само на запослене. Треба у потпуности да се промени привредни миље у Србији не би ли се коначно видело светло на крају тунела, закључује Мијатовић.

Иако званичници тврде да око 700.000 људи не ради, незванично је око милион незапослених. Закони који се предлажу и доносе знатно смањују права запослених и корисника, а у скупштинску процедуру се упућују без сагласности СЕС-а. Целокупна ситуација у друштву, сложили су се чланови ВСССВ, захтева свеобухватну акцију синдиката која је практично и почела протестима.

Ужице: Потпуно дезоријентисани и власт и синдикати

Аутор: Ненад Ковачевић

Оптерећена лошом приватизацијом, Србија није изашла из претходне кризе за коју су поједини политичари говорили да ће нас заобићи и чак да ћемо имати корист од ње, а већ је на помолу нови кризни талас који ће, како за Форум истиче Петрашин Друловић, председник Већа Самосталног синдиката за Златиборски округ, узроковати већа отпуштања радника.

Он наводи да је претходна криза „послужила као алиби актуелној власти за неспособност и пропусте“, а потом упозорава на то да „политичари о могућим последицама нове кризе ћуте због близине избора“, те да су „синдикати били тада, а и сада су нејединствени и дезоријентисани, па морају да трагају за новим начинима организације и деловања у одбрани права запослених“.

На утиске о томе да синдикалне централе у последње време „кокетирају“ с политичким партијама, Друловић наводи да то није кокетирање, већ жеља да се добију важне информације.

- То је начин да синдикат добије информације које ће нам помоћи како да се понашамо током наступајуће кризе. Тиме синдикати не исказују политичке амбиције, већ желе да сазнају на који начин ће се понашати креатори наших судбина“, тврди Друловић, истакавши да синдикати нису имали довољно информација, ни објективне процене о погубним последицама претходне кризе.

- На који начин да натерамо власт на разговоре када не поштује споразуме које потпишемо и не функционишу социјално-економски савети? Не можемо проблеме да решавамо на улицама, што смо покушавали, али није било довољно енергије која је раније истрошена. Да ли треба да закуцавамо ексере у руке да бисмо скренули пажњу власти на радничке проблеме“, пита се Друловић.

Он додаје да би синдикалне централе требало да осмисле нове организацијске моделе и методе заступања интереса запослених јер је синдикални покрет у Србији разједињен, патуљаст и тром“, а потом процењује да ће последице нове кризе прво осетити радници у производњи и мањим предузећима.

- Поједине индустријске гране у ужичком региону су замрле, попут грађевинарства, а лоше стање је у туризму и угоститељству. Из предузећа упозоравају да се на иностраном тржишту смањује потражња за њиховим производима, поготово из области металургије, има проблема и са пласманом пољопривредних производа, првенствено малине, а на све то политичари ћуте“, додаје наш саговорник оценивши да је стање у Ужицу за сада боље него у другим општинама Златиборског округа, попут Нове Вароши, Прибоја, Пријепоља или Сјенице.

- У Трговинском суду у Ужицу прошле године отворено је 220 стечајних поступака. Нема тачних података о броју радника који су остали без посла, али примера ради, у Ужицу, у области индустрије, када је почела приватизација радило је 17.500, а сада ради свега 4.500 радника. Од 36 приватизованих ужичких предузећа, у једанаест је раскинут купопродајни уговор и то је потенцијал са којим дочекујемо нову економску кризу“, каже Друловић и процењује да ће нова криза значити и нова отпуштања радника.

У Имполу нема недоумица

- За сада нова криза се не одражава у нашој фабрици. На време смо почели да извозимо на тржишта на којима до сада нисмо били присутни, попут Русије и неких афричких земаља. Ако не зарадимо колико нам је потребно за трошкове производње, зараде и друге трошкове, наравно да ће криза да утиче и на нас, али гледамо да искористимо све унутрашње резерве“, каже за Форум Љубиша Ђокић, председник Самосталног синдиката у Импол Севалу, фабрици која је један од водећих српских извозника, чијих око 718 радника имају просечну плату 46.000 динара. Он наводи да у том предузећу нема наговештаја о новим отпуштањима, али, како каже, „постоје и други начини да се њене последице ублаже, а да запослени не добију отказе, попут скраћивања радног времена или упућивања на плаћена одсуства“.

Ниш: Фирме мртве, синдикати „мрдају“

Аутор: Зорица Миладиновић

Синдикат дуванске привреде АСНС почетком децембра представиће Влади предлог мера за спас дуванске гране како се она не би потпуно угасила, а у Србији остала само трговина цигаретама, што би лако могло да се догоди уколико држава настави са катастрофалном политиком акциза и премија, најавио је недавно Дејан Јанићијевић, потпредседник АСНС и челник Синдиката дуванске привреде и АСНС у Филип Морис оперејшен, како се данас назива ДИН Филип Морис.

„План акције“ за предстојећи, нови талас кризе најавио је и Самостални синдикат, на нивоу и Ниша и Србије. Ипак, наши синдикални саговорници не знају на какав би пријем код власти могли наићи овакви планови, нити колика би могла да буде цена „новог таласа“ коју ће платити радници кроз губитак радних места или нижа примања. Оно у шта су сигурни јесте то да се „ни Нишу ни Србији неће догодити Грчка“ јер нема критичне енергије за масовне штрајкове. Извесно је, кажу, и да је положај садашњих и бивших радника у овом граду, бременим пропалим приватизацијама, великом незапослености и ниским просечним зарадама, веома тежак и без нове кризе.

АСНС покушава да у разговорима са политичким странкама „прогура“ свој програм за заштиту радника у време предстојеће кризе, који пре свега подразумева заустављање нових вишкова радне снаге и већу штедљивост државе, која би расположива средства требало да улаже у производњу и упошљавање људи, а не у куповину социјалног мира.

- У ДИН Филип Морис приводимо крају разговоре с менаџментом о усвајању новог колективног уговора, који би радницима гарантовао иста права која су имали у претходне три године, и поводом зарада и вишкова радне снаге. Из искуства на сопственој кожи научили смо да је код мултинационалних компанија које су купиле ДИН и друге фабрике дувана у Србији профит на првом месту, тако да ће у случају кризе заштитити профит, а не запослене, каже Јанићијевић.

Биљана Добреновић, председница Самосталног синдиката Нишке пиваре, фирме која је за разлику од ДИН -а прошла кроз више него тешку приватизацију, а њен нови власник Јовица Стефановић Нини и „кроз“ хапшење, каже да нема утисак да власт и синдикати у Нишу и Србији имају јасан план за период предстојеће кризе. Она каже да у Пивари сада ради 150 запослених, који углавном редовно примају плате, али да је 350 радника „отишло на биро“. Истовремено, оцењује она, надлежни у држави и граду нису се потрудили да Пивару и друге фирме које имају проблеме подигну кроз другачију пореску или акцизну политику, већ су их пустили да „тону“, а новац улагали у долазак нових компанија.

- У време претходне кризе власт нас је убеђивала да је она „наша шанса“, а испоставило се да је 200.000 људи у Србији остало без посла. Ни сада не постоји план мера за нову кризу, Србија нема ни Стратегију развоја, а отежавајућа околност је и то што улазимо у изборну годину, па ће власт бити концентрисана на давање нових (лажних) обећања, а не на доношење мера које би људима олакшале живот. Наш синдикат припрема платформу за излазак из ове ситуације, коју ће опет морати да понуди главним актерима на јавној сцени, политичким партијама, каже Миодраг Ранђеловић, председник Савеза самосталног синдиката Ниша.

Регионални повереник УГС Независност у Нишу Братислав Ценић оцењује да је лоше што су се „многи синдикати придружили политичким странкама“, као и што не постоји социјални дијалог, а ни јасно савезништво различитих синдиката у Нишу и Србији. Он сматра да и сами радници сnose одговорност за свој изузетно тежак положај јер „већ традиционално“ не верују у озбиљно синдикално организовање, а уверени су да синдикате воде „неписмени људи како би стекли корист за себе“, што уопште не мора бити тачно.

- У Нишу је ситуација катастрофална, као што су то биле и приватизације. Многе фирме су угашене, а на евиденцији незапослених је скоро 40.000 људи. Доводе се страни инвеститори, којима држава и град дају различите субвенције, кроз које практично сами плаћамо и инвестиције и раднике. Озбиљан свет нам се због тога смеје. Истовремено, сви су мирно гледали како се гаси ЕИ, која је била мали град, а МИН, по којем је Ниш такође био познат, личи на гробље застарелих машина, без људи. Синдикати су углавном немоћни, пре свега зато што су немоћни наши чланови који су некада били радници, а сада ни сами не знају шта су. Убијени су, раде за десетак хиљада месечно, и свакодневно се боре за егзистенцију - каже он.

Ценић додаје да је у таквој ситуацији изузетно тешко не само направити план за заштиту радника у време кризе већ и мотивисати синдикате и раднике да га „узгурају“. Због тога се помоћ синдиката у кризно време своди на правну помоћ радницима који су остали без посла, зарада или радног стажа. - Али, ни ту нисмо посебно моћни јер нам је судство и даље и партијско и неефикасно - закључује он.

Спречити „бекство“ радника

Велики проблем Ниша и југа Србије је и вишедеценијски неравномерни регионални развој земље. Задњи попис становништва јасно показује у каквој је економској, социјалној и свакој другој ситуацији југ Србије. Људи све чешће мигрирају ка Београду и Војводини, где такође није лако, али је далеко боље него овде, каже Братислав Ценић.

Милан Алемпијевић, председник Синдиката финансијских организација Србије

Црна листа за банке које отпуштају раднике

Аутор: Гојко Влаовић

Неопходно је рационализовати све трошкова у банкама, као превентивну меру за спречавање непотребних отпуштања запослених, да се послодавци позабаве кризом на конструктиван начин, да очувају највеће богатство које поседују, а то су запослени и њихова знања и искуства, каже у разговору за Форум Милан Алемпијевић, председник Синдиката финансијских организација Србије.

Према његовим речима, СФОС ће у случају потребе утврдити „црну листу“ оних банака које своје финансијске проблеме буду решавале искључиво отпуштањем запослених. Он додаје да ће о томе бити обавештени Народна банка Србије, медији у земљи и иностранству, централе инобанака и највећи акционари, као и највећа међународна асоцијација синдиката на свету - УНИ глобал унион.

- Републички одбор Синдиката финансијских организација Србије је на недавној седници, одржаној 18. новембра, разматрао актуелну ситуацију у финансијском сектору Србије, са посебним освртом на банкарство. Усвојен је закључак да треба поштовати колективне уговоре и транспарентност у примени; задржати ниво стечених права из закључених колективних уговора, успоставити социјални дијалог, односно побољшање закључених колективних уговора, стварање бољих услова рада и стручно усавршавање запослених. Такође, треба омогућити пуно коришћење права синдиката да врше контролу примене и поштовања колективних уговора, увид у општа акта и одлуке послодаваца у вези са применом колективних уговора. Обавезно применити законске мере у случају кршења одредби колективних уговора од стране послодаваца, кроз упозорење, тужбу суду и пријаву инспекцији. На крају, потребно је строго примењивати и поштовати све законске одредбе и конвенције МОП-а у остваривању права, дужности и одговорности запослених из рада и по основу рада, наглашава Алемпијевић.

Он истиче да је Синдикат финансијских организација Србије наведене закључке донео у циљу очувања и заштите радноправног статуса својих чланова и доставља их свим председницима извршних одбора банака, директорима, генералним секретарима удружења и председницима синдиката чланица СФОС-а.

- Никако не можемо да прихватимо да је отпуштање радника једино решење за рационализацију трошкова. То је потпуно неправилно. Постоји много других ствари које банке могу да ураде без отпуштања запослених. Боље је раднику и смањити плату него укинути његово радно место и фактички га избацити на улицу. Такође, бесмислено је говорити о томе да се уштеда спроводи тако што се посла отпуштају рецимо шалтерски радници чији је просек плате око 30.000. Јасно је да банке отпуштањем радника не желе да смање трошкове, већ да повећају профит који убирају. Стране банке које послују у Србији такве радикалне

мере не предузимају „на прву лопту“ у својим земљама па не видимо разлога да тако нешто раде у Србији - истиче наш саговорник. Алемпијевић наглашава и то да су у случају потребе у СФОС-у спремни да организују и штрајкове и протесте како би заштитили право на рад својих чланова, а да ће у томе тражити и подршку Конфедерације слободних синдиката чији су чланови.

Од 15. децембра 2001. године СФОС је пуноправни члан УНИ, која је једна од највећих светских синдикалних централа и броји више од 30 милиона чланова и који преко својих грана финансија, трговине, електропривреде, текстила, поште, туризма, медија, индустрије и информационе технологије покрива цео свет. Као пуноправни члан УНИ обезбеђује да банке чији су власници стране мултинационалних банака примењују глобалне колективне уговоре користећи међународне преговарачке тимове.

Бројне чланице

Синдикат финансијских организација Србије основан је 31. октобра 1991. године. Чланице су Алпха банк Србија АД, Агробанка АД Београд, НЛБ Цонтинентал банка АД Нови Сад, Цреду банка АД Крагујевац, Марфин банк АД Београд, ЈУБМЕС банка АД Београд, Југбанка АД Косовска Митровица, Комерцијална банка АД Главна филијала Крушевац, ОТП банка Србија АД Нови Сад, Банца Интеса АД Београд, Банка Поштанска штедионица АД Београд, Привредна банка АД Београд, Привредна банка АД Панчево, Чачанска банка АД Чачак, Универзал банка АД Београд, Триглав-Копаоник осигурање АД Београд, ДДОР АД филијала Београд, Сава осигурање АД Београд, Дунав РЕ Београд, Тржиште новца Београд, Удружење банака Србије и Удружење осигураваача Србије. СФОС је оснивач Конфедерације слободних синдиката.

Страх кочи пријаве за мобинг

- У банкама има доста примера мобинга, али запослени нису спремни јавно да причају о томе. Ми смо формирали центар за борбу против мобинга и јављају нам се запослени у банкама, чак и менаџери. У разговору са нама признају нам да постоји мобинг према њима, али нису спремни да потпишу јавну изјаву о томе јер се плаше губитка посла. Наиме, запослени сматрају да постојећи законски акти који санкционишу мобинг не штите у пуној мери права запослених и због тога се ипак опредељују на „зид ћутања“, јер им је то безбедније решење - каже Милан Алемпијевић, председник СФОС-а.

У Србији не постоји парламентарна левичарска партија, а покрети ове оријентације су на друштвеној маргини

Десна левица vs „лева“ десница

Аутор: Јелена Диковић

У Србији не постоје „мејн стрим“ политичке партије левичарске оријентације, али се због дужничке кризе и дешавања у еврозони, полако почиње да ствара нова српска левица, сматрају саговорници Форума. Према њиховом мишљењу, права левица у Србији налази се на маргини, јер социјалдемократске странке, или бар оне које тој опцији теже, углавном заговарају капиталистичке идеје. Како кажу, питање је да ли ће социјалдемократски покрети успети да „сломе“ капитализам, али је готово несумњиво да ће увек постојати.

Да је социјалдемократија најбољи модел управљања државом и друштвом сматра чак 60 одсто грађана Србије, али када је реч о лидерима који воде партије левице, већина испитаника им не верује, јер сматра да су корумпирани и да су преваранти, резултати су истраживања Центра за проучавање алтернатива.

Владимир Илић, професор Филозофског факултета, истиче за Данас да на Србију, пошто је мала земља, утиче окружење, „а и сама криза је дошла споља“. Како наводи, све левичарске странке у Србији заговарају капитализам. Он указује на историјске лимите капитализма од којих је економска криза из 1929. виђена као „ирационалност капиталистичког система да преживи“. Што се тиче Србије, додаје Илић, истраживање из 1975. је показало да је 55 одсто политичара у то време имало очеве сељаке, а 35 одсто очеве раднике, али је владавина комуниста неупоредиво „цивилизованарија и напреднија“ од садашње.

Матија Меденица из организације Маркс 21, истиче за Данас да у Србији не постоје значајније левичарске партије и додаје да се представници овог левичарског покрета боре за рушење капитализма и слободу и једнакост. Како каже, Србији је потребан покрет отпора, у ком ће се спојити студентске и радничке организације, у борби за испуњавање свих права.

- Левица може да понуди одговор капитализму. Данас су задаци много већи и потреба за левичарском алтернативом је израженија. Видљив је крах америчког империјализма и у ратовима у Авганистану и Ирану. Ту је и проблем дужничке кризе, указује Меденица. На крају 20. века, додаје он, социјалдемократе свуда на власти спроводе неолибералне реформе.

- Неке партије у Србији су током претходних година исказивале симпатије према радницима, али данас су левичарске странке далеко од онога што би требало да представљају, јер би њихов програм морао да се гради у школама, на радним местима, на улицама, а оне то не чине. То је злоупотреба социјалдемократије. Ове странке у Србији нису пионири левице, тако да та злоупотреба траје још од 1968. године, указује Меденица. Према његовим речима, наслеђе левице у Србији је практично наслеђе СПС, који је приказиван као континуитет с Јосипом Брозом, „а за моју генерацију је то био национализам“.

Борис Јашовић, социолог, истиче да кризна времена производе екстреме, левичарске и десничарске, који се подударају, јер користе радикално дејство и агресивност. Ипак, како указује, социјалдемократске опције увек ће постојати, али оне „праве“ левичарске биће на маргини.

При оснивању политичких странака у Србији тренутно је популарно назвати их социјалдемократским или бар у програмска начела уврстити принцип социјалне правде и, у складу с тим, промовисати бесплатно школовање, здравство, болнице и вртиће, преиспитивање приватизација и слично. Недавно је такву странку, Социјалдемократски савез, основао бивши председник Фудбалског савеза Србије и блиски сарадник либерала Душана Михајловића Небојша Лековић. Између осталог, Лековићева партија се залаже за „право сваког човека да ради и заради“ и „поштовање права радника и пензионера“.

Политички аналитичар Душан Јањић основао је Нову социјалдемократију, за коју истиче да припада модерној европској левици, која се бори за владавину рада, економску и политичку демократију, као и за друштво социјалне правде и политичке једнакости. По многим својим принципима, у ову „струју“ могла би да се уврсти и свеже основана странка познатог произвођача војне опреме Милета Драгића, Покрет за развој Србије.

Познатије партије ове опције су и Социјалдемократска унија Жарка Кораћа, Лига социјалдемократа Војводине Ненада Чанка, затим новија Социјалдемократска партија Србије Расима Љајића, а највећа је свакако, мада без „социјалног“ предзнака, Демократска странка, која је и чланица Социјалистичке интернационале. У партију социјалдемократске оријентације трансформирала се и СПС, откад га је преузео Ивица Дачић, а посебно након уласка у владу 2008. године. На локалном нивоу делује и крагујевачки Социјалдемократски покрет Драгутина Станојловића.

Пут демократа ка левици спор

Милан Николић, директор Центра за проучавање алтернатива, објашњава за Данас да на политичкој сцени Србије нема јаке социјалдемократске опције. Он додаје да Расим Љајић и Жарко Кораћ имају неког легитимитета код грађана, али да ниједан председник левичарске партије није довољно омиљен. „ДС нагиње ка социјалдемократији, али њихов пут ка томе је спор, јер ова странка има доста неолибералних, али и корумпираних представника. Такође, бирачи не гледају на ДС као на левичарску партију“, указује Николић.

Сукоб на трибини

Прошле седмице, у организацији недељника Време и Фондације Фридрих Еберт, покушано је одржавање трибине под називом „Нова српска левица“. Међутим, због личног сукоба Владимира Илића и Ратибора Тривунца и инцидента који је приредио овај члан Анархосиндикалистичке иницијативе, и због прекида који је уследио након упада студената Филозофског и Филолошког факултета, дебата је прекинута. Тривунац је тада рекао да је главно питање однос према капитализму. Он је истакао да у Србији не постоје левичарски „мејн стрим“ покрети и партије, већ да постоје национални. „Левица може да понуди одговор на тренутну кризу, а то је организовање другачијег друштва. Питање је да ли је она то у стању и да спроведе“, навео је Тривунац.

Синдикати просвете утврђују позиције пред очекиване преговоре с владом

Дуги разговори без договора

Аутор: Весна Андрић

Иако остали репрезентативни синдикати просветара нису подражали једнодневни штрајк упозорења, који је 28. новембра организовала Унија синдиката просветних радника Србије, сви они су сагласни да би почетак другог полугодишта могао да буде доведен у питање уколико се у међувремену не постигне договор са владом о повећању плата за наредну годину.

Према споразуму који су синдикати потписали са Владом Србије након пролећног штрајка, предвиђено је да разговори о корекцији коефицијената за обрачун плата запослених у просвети буду завршени до 30. септембра, како би примена нових коефицијената почела од 1. јануара идуће године.

- До сада су одржана само два састанка на којима се разговарало о коефицијентима, али ништа конкретно није договорено. Ми смо понудили предлог да се повећа издвајање за одељенске старешине са четири на седам одсто, као и да се направи градација у оквиру плате директора школе. Сматрамо да не може директор школе која има 1.200 ученика или 40 одељења имати исту плату као онај у чију школу иду три ђака. Како смо чули, Министарство финансија предвиђа за следећу годину два повећања плата, у априлу за четири одсто и у октобру за 0,8 одсто, а ако пристану на увећање коефицијената, онда од ових повећања плата неће бити ништа - каже Драган Матијевић, председник Уније синдиката просветних радника Србије.

Он подсећа да је влада била у обавези да са синдикатима до 15. новембра закључи протокол о цени рада за идућу годину, али да овај протокол не само да није потписан, већ разговори нису ни почели.

- Став Гранског синдиката просветних радника Србије „Независност“ јесте да комплетно повећање које је предвиђено за идућу годину треба искористити за корекцију коефицијената, с тим да поштујемо минималну цену рада. Дошли смо у ситуацију када је однос највише и најниже плате у образовању 2,23 према један. У претходне две године минимална цена рада је коригована и против тога немамо ништа. Немамо намеру да угрозимо минималну цену рада, она ће бити онаква како буде одлучио Социјално-економски савет. Али постављам питање да ли има смисла да носиоци делатности у образовању, од којих је највећи број са седмим степеном стручне спреме, реално буду све сиромашнији - истиче Томислав Живановић, председник ГСПРС „Независност“.

Он указује да однос између највише и најниже плате у образовању стално пада и да је предлог „Независности“ да тај однос буде три према један, као што је то било 2008. године.

- Не тражимо да се то одмах оствари, већ тражимо да седнемо са представницима владе и да договоримо динамику кориговања коефицијената. Наша жеља је да тај однос ове године померимо на 2,5 према један, идуће године на 2,75 према један, и да након тога дођемо на однос три према један. Плата професора са седмим степеном стручне спреме испод 55.000 динара за синдикат „Независност“ је неприхватљива - упозорава Живановић.

И Синдикат радника у просвети Србије инсистираће на измени коефицијената за запослене у образовању, а уколико договор не буде постигнут донеће одлуку да друго полугодиште почне штрајком, потврдио је за Форум Слободан Брајковић, председник овог синдиката.

Он истиче да корекција коефицијената треба да буде извршена пре усвајања буџета за идућу годину и да је то једини начин да се заустави „рапидан пад плата просветних радника“.

- Просечна плата у образовању је тренутно испод републичког просека, а у образовању ради 80 одсто високообразованих кадрова. Ништа не бисмо добили ако би цена рада била повећана за пет одсто током наредне године, као што влада најављује, јер нас је инфлација прегазила. У здравству и правосуђу су пре замрзавања плата извршене корекције коефицијената, тако да здравствени радници имају 30 одсто већу плату од запослених у образовању - упозорава Брајковић.

С друге стране, председник Синдиката образовања Србије Бранислав Павловић каже да је „за крајњег корисника потпуно свеједно да ли ће му плата бити повећана кроз цену рада или корекцију коефицијената, јер на крају дође на исто“. Он није желео да прецизира шта ће бити предлог Синдиката образовања Србије у предстојећим преговорима о цени рада за наредну годину, већ каже да најпре желе да чују понуду владе.

- Они ће, уместо да потписују протокол, у предлог закона о буџету да ставе сва повећања, што синдикате доводи у много гору позицију, јер на закон можете да утичете само преко посланика. То је кршење колективног уговора, али и лукаво са њихове стране, јер су очигледно схватили да тешко могу да гарантују било шта што би ставили у протокол - напомиње Павловић.

Иако сви репрезентативни синдикати тврде да су спремни да сарађују и да не искључују могућност да почетком другог полугодишта дође до штрајка, нико од њих у овом тренутку не жели да прецизира шта је минимум испод кога неће ићи у преговорима са државом.

Лош одзив

Једнодневни штрајк упозорења, који је 28. новембра организовала Унија синдиката просветних радника због кашњења исплате јубиларних награда за 2009. и 2010. годину, подржало је само 140 школа. Министарство просвете, међутим, тврди да је у штрајку учествовало 96 школа у Србији. У Унији су изненађени лошим одзивом просветара у Београду и Војводини, због чега ће највероватније одустати од евентуалног наставка протеста до краја ове године. Челници овог синдиката кажу да ће сачекати 31. децембар да виде да ли ће влада испунити обећање и исплатити јубиларне награде за 2009, 2010. и 2011. годину. У супротном, до штрајка би могло да дође почетком другог полугодишта, као што су то најавили и остали синдикати.

Реални захтеви

- Стратешки план Уније синдиката просветних радника је да просветни радници као најобразованија струка имају 20 до 30 одсто већу плату од републичког просека. Свесни смо да се то не може постићи преко ноћи и да је потребно, пре свега, повећати издвајање за образовање из БДП-а. Немамо максималистичке захтеве, просветни радници желе пристојан живот и уређен систем образовања - каже Драган Матијевић, председник Уније.

Масовне демонстрације потресају обе стране Атлантика

Протести од Њујорка до Лондона

Аутор: Марија Којчић

Два месеца од почетка протеста у Зукоти парку у Њујорку и након великог Дана акције, припадници покрета „Окупирајмо Волстрит“ су пред тешким изазовом, будући да је наступила зима, те су у потрази за кровом над главом где би могли да сместе своје ствари и склоне се од хладноће. Известан број њујоршких цркава изашао им је у сусрет и понудио уточиште.

За Дан захвалности, један од четири највећа празника у САД, који се сваке године обележава четвртог четвртка у новембру, у Зукоти парку је био знатно мањи број учесника протеста „Окупирајмо Волстрит“, које неки оцењују као најупорније.

Ипак, демонстранти су своју пуну снагу показали недељу дану раније када су као одговор на полицијске напоре организовали Дан акције. Том приликом је више хиљада њих кренуло у марш на Њујоршку берзу, блокирало улице и пешачке зоне, а потом се сукобило с полицијом. Како су известили страни медији, Берза тога дана није била затворена, али су службеници због блокада полиције, која је настојала да спречи учеснике протеста да дођу до банака, каснили на посао. Осим у Њујорку, у оквиру Дана акције демонстрације су одржане и у другим градовима САД. У Лос Анђелесу учесници протеста упали су у Банку Америке и том приликом је ухапшено четрдесетак демонстраната. Случајеви хапшења забележени су и у Чикагу, Мичигену, Бостону, Денверу, Окланду, Детроиту...

И док амерички протести „Окупирајмо Волстрит“ не јењавају, с друге стране Атлантика, у Великој Британији, најављен је највећи штрајк од 1926. Наиме, хиљаде радника британског јавног сектора, укључујући наставнике, здравствене раднике, раднике градске чистоће и јавне службенике, изаћи ће данас на улице у знак протеста против планова Владе о пензијама.

Они ће се придружити великом дану штрајкачке акције Конгреса синдиката Велике Британије (ТУЦ), што ће, како се очекује, бити највећи штрајк од 1926. Више од тридесет синдиката позвало је своје чланове на акцију, од којих многи нису учествовали у штрајку више од десет година. ТУЦ оцењује да би ово могла бити највећа мобилизација службеника од 1979. године када је 1,5 милиона радника јавног сектора штрајковало због плата.

- Ово су највећи протести радничких синдиката у једној генерацији и они су јасан показатељ како се радници осећају због неправедних и непотребних промена пензијског система које Влада покушава да наметне. Раднички синдикати су увек на разуман и прагматичан начин преговарали о променама пензијског система и вољни су да то и сада учине. Нажалост, Влада тежи да наметне порез радницима јавног сектора у циљу смањења дефицита, што би резултирало тиме што би радници плаћали више, радили дуже, а имали мање пензије, рекао је Кевин Рауан, секретар ТУЦ за северни регион, наводи се на веб-сајту ове синдикалне организације.

Како је најављено, данас ће широм Велике Британије бити одржано више стотина митинга и маршева, док ће у бројним институцијама, укључујући болнице, библиотеке и клинике, бити организоване штрајкачке страже.

Писмо Александра Тијанића упућено запосленима у јавном сервису

Смањење плата и принудни одмори на РТС

Аутор: Приредио Б. Ц.

Због наплативости РТВ претплате која је пала на 41 одсто и прогноза које говоре о даљем паду, јавни сервис је приморан да радницима са највишим примањима смањи зараде за још 15 одсто, пошто су почетком године већ смањене за десет одсто, навео је генерални директор РТС Александар Тијанић.

У писму упућеном запосленима у овој кући, које је истакнуто на свим огласним таблама у згради РТС, он додаје и да после Нове године РТС прима 100 до 150 хонорарних радника од 500, осталима мора да откаже сарадњу, као и да на принудни одмор пошаље 500 стално запослених и да отпочне са трећим таласом социјалног програма за око 500 запослених.

„Наша је процена да има око 800 запослених који не испуњавају критеријуме неопходне РТС-у. Њиховим одласком смањују се трошкови за око десет милиона евра на годишњем нивоу“, наводи Тијанић у писму.

Према његовим речима, будући да европска пракса препоручује систем двоструког финансирања јавних сервиса, путем претплате и прихода од маркетинга, РТС је по величини и законским обавезама пројектован за укупни буџет од око 100 милиона евра. „Само смо у једној години - 2008, од поновног увођења претплате имали такав приход. Већ 2009. прилив је износио 87 милиона евра, а прошле године 81,5 милион евра. Поређења ради, напомињем да је 1997. приход РТС од таксе за бројило достигао око 160 милиона марака, што у односу на данашњу куповну моћ износи скоро 200 милиона евра“, истакнуто је у обраћању запосленима у РТС-у. У писму се напомиње и да је, с обзиром да већ годинама од маркетинга РТС приходује између 22 и 25 милиона евра, неопходна још претплата у висини од око 80 милиона евра или 75 процената наплаћене претплате. Како додаје, Србија је ове године званичним агенцијским мерењем прогласила РТС за најгледанији програм током 272 дана, док све остале телевизије заједно имају само 44 дана.

„Као ваш послодавац, мирно кажем да су напади на РТС проузроковани неопростивим чињеницама да грађани имају највише поверења у РТС, што потом производи вишемилионско дневно гледалиште“, наводи Тијанић. Међутим, он каже да долазе тешка времена „када више ништа није сигурно“. „Ни редовна зарада, ни радно место, ни програмска стабилност и кад ниједан запослени у РТС не може да избегне ефекте који су се сручили на све“, напомиње се у писму.

Према Тијанићевим речима, РТС данас принудно послује по принципу три трећине, од којих једну трећину укупног прихода узима држава за порезе, ПДВ и остала давања. Друга трећина, како додаје, одлази на трошкове свих програма које сами снимају или купују, док је трећа збир зарада, стимулација и хонорара. Због свега тога, Тијанић каже да ће у разговорима са Владом и надлежним министарствима заступати тезу о неопходности промене начина наплаћивања претплате.

Другачије понашање сматраће се отказом

„Тражим одговорно понашање и разумевање тешких потеза који нам предстоје. Тражим коначни раскид са делом традиције старог државног РТС по којем је важно запослити се на РТС, а све направљене рачуне неко ће већ платити. Тражим пуну мобилизацију свих институција и уредника у нашој Кући. Свако другачије понашање запослених сматраћу давањем отказа и прихватићу све такве отказе“, закључује се у писму Тијанића запосленима у јавном сервису.

Протест више хиљада запослених у комуналној делатности

Не дају воду и својину

Аутор: Ф. Д.

- Више хиљада запослених у комуналним делатностима протестовало је широм Србије због тога што држава има намеру да усвоји закон који, како су истакли представници синдиката, није добар. Синдикати се никако не слажу са предлогом решења за располагање природним ресурсима, односно водом и то је био и главни разлог због ког су се најпре окупили на Тргу Николе Пашића, а потом отишли до зграде Владе и предали захтев властима да се закон „хитно повуче из скупштинске процедуре“.

Тражимо хитно повлачење из скупштинске процедуре предлог закона о комуналним делатностима и јавно-приватном партнерству. Синдикати се тиме баве неколико година, а власт хоће да те законе без нашег мишљења донесе преко ноћи - рекао је председник Синдиката запослених у комуналним делатностима Милан Грујић.

Осим Самосталног синдиката, у протесту су учествовали и синдикат Слога и Независност. Један од основних захтева синдиката јесте да се грађанима омогући да се на референдуму изјасне о „судбоносном питању“, а у саопштењу координационог одбора, наводи се да је протест организован због тога што приликом припреме тих законских предлога није узет у обзир став стручне јавности и представника јавних комуналних предузећа.

И неколико стотина запослених у комуналној делатности у седам градова и општина Шумадијског округа протестовало је на централном крагујевачком Тргу „код Крста“. Шумадијски комуналци су са скупа поручили и да ће, уколико поменути законски предлози не буду повучени из скупштинске процедуре, ступити у генерални штрајк и затражити да се о законским решењима за комуналну делатност и предвиђеној приватизацији фирми из те области, распише национални референдум. Запослени у комуналној делатности нису „а приори“ против приватизације јавних комуналних предузећа, али траже да се из процеса промене власничке структуре изузму водоводи, енергетске и фирме за пружања погребних услуга.

Синдикалци и запослени у комуналним предузећима сматрају да модел њихове приватизације, предвиђен предлозима закона о комуналној делатности који су у скупштинској процедури, најозбиљније наговештава отпуштања великог броја комуналаца. „Приватизацијом металског комплекса, у Србији је око 250.000 металаца остало без посла. Уколико понуђени модел приватизације комуналних предузећа буде заживео у пракси, извесно је да ће и већина запослених у комуналној делатности завршити на улици“, сматрају демонстранти. Директор ЈКП „Чистоћа“ у Крагујевцу Дејан Раонић рекао је да је јавна расправа о оваквом

закону обесмишљена јер нису уважене сугестије и иницијативе синдиката и комуналних предузећа.